

СТАНИСЛАВ ЛЕМ ДВАДЕСЕТ И ОСМО ПЪТЕШЕСТВИЕ

Част 17 от „Звездни дневници“

Превод от полски: Лина Василева, 1984

chitanka.info

Не след дълго ще сложа тези страници в празна бутилка от кислород и ще я хвърля в бездната зад борда, за да се понесе из черната необятност, въпреки че изобщо не разчитам да я намери някой.

Navigare necesse est^[1], ала май това безкрайно пътешествие изсмуква дори моите съпротивителни сили. От години летя и летя, а краят не се вижда. Има и нещо по-лошо: времето се преплита, наслажда се, прониквам в някакви разклонения и извънкалендарни запустели ръкави, ни бъдеще, ни минало, но понамирисващи на средновековие. Съществува специален метод, разработен от моя дядо Косма, за запазване на разума в условията на свръхсамотност, който се състои в това, че си измисляш известен брой спътници, може и от двата пола, само че след това трябва да се придържаш към метода последователно. Случвало се е да го прилага и моят баща независимо от риска. В тишина като тази тук въпросните спътници придобиват прекалена самостоятелност, възникват грижи и усложнения; някои от тях се опитаха да посегнат на живота ми и бях принуден да се защитавам, тогава каютата заприлича на истинско бойно поле, но лоялността към дядо ме задължаваше да не се отказвам от метода. Слава богу, те паднаха в боя и сега мога малко да си отдъхна. Май ще се захвана, както неведнъж съм решавал, да напиша кратка хроника на рода си, та от миналите поколения — като Антей — да почерпя сили.

Първият от основната линия на рода Тихи бил Аноним, около когото витае тайна, тясно свързана с известния парадокс на Айнщайн за близнаците. Единият лети в Космоса, а другият остава на Земята, след което завръщащият се оказва по-млад от останалия. При първия експеримент за проверка на този парадокс се явили като доброволци двама младежи, Каспар и Езекил. В суматохата около старта на ракетата се качили и двамата. Така експериментът се провалил, но се случило и нещо по-лошо — след година ракетата се завърнала само с единия близък на борда. С дълбока скръб той обяснил, че при прелитането над Юпитер брат му се навел прекалено много през илюминатора. Никой не повярвал на тези скръбни думи и под яростния натиск на печата той бил обвинен в братоядство. Прокурорът използвал като веществен доказателство намерената в ракетата готварска книга, в която разделът „Осоляване на месо в космическото пространство“ бил ограден с червен молив. Намерил се все пак един благороден и разумен човек, който станал негов адвокат. Той го

посъветвал да не си отваря в никакъв случай устата в съда. Така и злонамерено настроеният съд не можал да осъди моя праотец, понеже в съдебното решение задължително трябва да фигурират името и презимето на обвиняемия. Старите хроники не са единодушни — в едните се казва, че той и преди това се казвал Тихи, а другите твърдят, че това е прякор, даден му заради упоритото мълчание, което не нарушил чак до смъртта си. Всъщност той би трябвало да се казва Тихи, но нотариусът фъфлел. Съдбата на този мой праотец не е за завиждане. Клеветниците и лъжците, каквито винаги се намират, твърдели, че по време на съдебния процес обвиняемият се облизвал винаги щом се споменело името на брат му, при което никак не ги смущавал фактът, че в случая не се знаело кой на кого е брат.

За по-нататъшният живот на моя праотец се знае малко. Имал осемнайсет деца и се препитавал с каквото дойде. Известно е, че по едно време бил дори търговски пътник и продавал детски скафандри. На старини си вадел хляба като довършител на литературни произведения. Тази професия не е много популярна, затова трябва да поясня, че тя се състои в изпълняване на желанията на любителите на романа и драмата. Довършителят приема поръчката, след което се вживява в атмосферата, стила и духа на творбата, чийто край дописва по начин, различен от авторовия. В семейните архиви са съхранени някои чернови, свидетелстващи за несъмнената литературна дарба на първия Тихи. Сред тях има варианти на „Отело“, в които Дездемона удушава Отело, но и други, в които тя, той и Яго си живеят сговорно и щастливо. Има варианти на Дантевия „Ад“, където на специални мъки са подложени посочените от работодателите хора. Интересно е, че много по-рядко трагичният завършек на автора се заменя с хепиенд, по-често е обратното. Богати чревоугодници поръчвали при моя праотец епилози, в които добродетелта не възтържествувала, а напротив, побеждавало злото. Тези заможни работодатели вероятно са били водени от низки подбуди, но независимо от това моят прапраотец реализирал поръчките с истинско майсторство и същевременно, може би неволно, се доближавал повече до жизнената правда, отколкото самите автори на творбите. Нека не забравяме, че е бил принуден да изхранва многобройна челяд и затова е вършел каквото може, след като по обясними причини намразил веднъж винаги космическите пътешествия. Като се почне от него, в нашия род в течение на вековете

се появявал особен тип човек — талантлив, затворен, с оригинален ум, често дори склонен към чудачества, упорито преследващ поставената цел. В родовия архив има много документи, които потвърждават тези характерни черти; струва ми се, че един клон на рода Тихи е живял в Австрия, по-точно, в някогашната Австро-унгарска империя, тъй като открих между страниците на най-старата хроника избледняла фотография на млад човек в кирасирска униформа, с монокъл и засукани мустачки; на гърба имаше надпис: „К. и К. киберлейтенант Адалберт Тихи.“ За делата на този лейтенант се знае само, че като предтеча на техническата микроминиатюризация, и то по време, когато никому и през ум не е минавало такова нещо, предложил кирасирите да се прехвърлят от конете на понита. Значително повече материали има за Естебан Франчишек Тихи, оня блестящ мислител, който — нещастен в личния си живот — мечтаел да промени климата на Земята чрез посипване на полюсите и със сажди. Поглъщайки слънчевите лъчи, черният сняг щял да се стопи, а Гренландия и Антарктида, които моят праотец копнеел да превърне в своеобразен рай за човечеството, да се освободят от ледовете. Понеже не намерил привърженици, започнал сам да трупа запаси от сажди, което довело до семейни недоразумения, завършили с развод. Втората му жена Евридика била дъщеря на аптекар, който зад гърба на зет си изнасял саждите от мазето и ги продавал като медицински въглен (*carbo animalis*). След разобличаването на аптекаря Естебан Франчишек, нищо неподозиращ, също бил обвинен във фалшификации на лекарства и всички запаси от сажди, трупани с години в неговото мазе, били конфискувани. Нещастникът умрял преждевременно, дълбоко разочарован от хората. През последните месеци от живота си се радвал само като посипвал през зимата заснежения двор със сажди и наблюдавал след това как снегът се топи. Моят дядо му беше поставил в градината неголям паметник със съответен надпис.

Този дядо, Йеремя Тихи, е един от най-изтъкнатите представители на нашия род. Той бил отгледан от по-големия си брат, прочутия със своята набожност кибернетик и изобретател Мелхиор. Без да изповядва особено радикални възгледи, Мелхиор искал да автоматизира не цялото богослужение, а само да облекчи дейността на възможно най-широки кръгове от духовенството. За тази цел конструирал няколко надеждни, бързодействащи и прости за

обслужване устройства: анатематор, отлъчвател и специален апарат за проклинане със заден ход (за отменяне на клетвите). За съжаление именно онези, заради които се трудел, не оценили творенията му, нещо повече — обвинили го в ерес. С присъщото му великодушие той предоставил на местния свещеник прототипа на отлъчвателя, за да изпробва действието му върху самия него. Дори и това, уви, му било отказано! Натъжен и разочарован, Мелхиор прекратил работата си в тази област и се прехвърлил, вече само като конструктор, към източните религии. И до днес са познати неговите будистки молитвени устройства, най-вече — високо оборотните, достигащи до 16 хиляди молитви на минута.

Йеремия, за разлика от Мелхиор, съвсем не бил настроен примиренчески. Той не завършил училището, но продължил да се самообразова вкъщи, преди всичко в мазето, което изиграло по-късно толкова важна роля в живота му. Най-характерна негова черта била неотстъпчивостта, с която реализирал намеренията си. На девет години Йеремия решил да създаде Обща Теория на Всичко и нищо не могло да го отклони от това. Трудностите, които изпитвал при формулиране на мислите си от най-ранно детство, се увеличили след фаталното улично произшествие, когато един валяк му сплескал главата. Но дори недъгавостта не възпряла Йеремия, който бил решил да стане Демостен на мисълта или по-скоро — неин Стивънсън; също като изобретателя на локомотива, сам трудно придвижващ се, но поискал да принуди парата да задвижва колелата, той пожелал да накара електричеството да задвижва мисълта. Често изопачават неговата идея, твърдейки, че призовавал хората да бият електронните мозъци. Според тези клевети неговият девиз бил: „По мутрата всички!“ Това е недостойно изопачаване на истината; той просто имал нещастieto да се яви със своите концепции твърде рано. Йеремия изстрадал много. Драскали по стените на къщата му оскърбителни думи като „женобиец“ и „мъчимозък“, съседите пишели доноси, че нарушавал нощната тишина с крясъците и ругатните, които се чували от мазето; някои дори се осмелявали да твърдят, че застрашавал живота на децата им, защото разхвърлял по земята отровни бонбони. Вярно, че и Йеремия като Аристотел не обичал децата, но бонбоните били предназначени за гаргите, опустошаващи градината, доказателство за което били надписите върху тях. А що се отнася до

така наречените богохулства, на които уж учел своите апарати, това всъщност били негови възклицания, изразяващи недоволство от резултатите при изнурителната работа в лабораторията. Несъмнено не ще да е било особено разумно от негова страна да употребява в брошурите, издавани за собствена сметка, груби и дори вулгарни думи като „спраскай лампата“, „ритни яко“ „цапардосай“ в контекста на разсъжденията относно електронните схеми, защото читателите зле тълкували това. Пак от инат, убеден съм, той разпространявал и измислицата, че не пристъпвал към програмиране без тояга в ръка. Йеремия бил толкова ексцентричен, че трудно се разбирал с околните, не всеки можел да схване шегите му (да вземем например, млекаря и двамата пощаджии, които сигурно и без това щяха да се побъркат поради наследствена обремененост, още повече че скелетите били на колела, а ямата — дълбока само два метра и половина). Но кой впрочем може да следва криволичещите друми на гения? Говорело се, че изхарчил цяло състояние да купува електронни мозъци само за да ги троши на парчета и да ги трупа на камари в двора си. Нима е бил виновен, че тогавашните електронни мозъци, твърде ограничени и недостатъчно издръжливи, не отговаряли на поставяните изисквания? Ако не са се разпадали толкова лесно, вероятно щяха да му помогнат да бъде създадена в края на краищата Обща теория на Всичко. Поражението ни най-малко не дискредитира първоначалната идея на Йеремия.

А що се отнася до брачните му проблеми, жената, която му станала съпруга, се влияела много силно от враждебно настроените съседи; те я накарали да даде лъжливи показания, между другото електрошоковете отлично закаляват характера. Йеремия се чувствувал самотен и преследван, дори от такива ограничени специалисти като професор Брумбер, който го нарекъл електронен палач — Йеремия действително използвал веднъж индукционен дросел. Брумбер бил злобар и дребна душа, но така или иначе Йеремия платил за минутния справедлив гняв с четиригодишно прекъсване на научната работа. Виновен за това бил неуспехът. Иначе кой би се интересувал от маниерите му, от поведението му, от неговия начин на живот? Кой се рови в личния живот на Нютон и Архимед? За съжаление Йеремия бил изпреварил времето си и трябвало да плати за това.

В края на живота си и по-точно в неговия заник Йеремия преживял поразителна метаморфоза, която довела до съдбоносни промени. Той се затворил в мазето, откъдето предварително изхвърлил всички парчетии от натрошените апарати и останал сам сред голите стени, ако не се броят старата железопътна релса и скованите от дъски нар и табуретка, за да не напусне до самата си кончина това убежище (или доброволен затвор). Но дали е било затвор, а поведението му — обикновено бягство от света, отчаяно отстъпление, примирение на самобичуващ се отшелник със съдбата? Фактите говорят явно против подобно предположение. Животът му в доброволна изолация не е протекъл в съзерцание. През малкото прозорче на мазето заедно с комата хляб и водата му подавали предметите, които искал, а цели шестнайсет години Йеремия искал все едно и също: чукове с различно тегло и големина. Употребил общо 3 219 броя, а когато голямото му сърце престанало да бие, намерили в мазето стотици и стотици чукове, разхвърляни из ъглите и сплескани от свръхчовешки усилия. Денем и нощем от мазето долитали звънки удари, прекъсвани само за малко, когато доброволният затворник подкрепял изнуреното си тяло, или когато, след кратък сън, вписвал в дневника си бележките, които сега лежат пред мен. Те доказват, че духът му не се е сломил, напротив, съсредоточен в една ясна цел, той е бил силен като никога. „Аз ей сега ще я науча“, „Аз ей сега ще и видя сметката“, „Още малко, и ще я довърша“ — с такива красноречиви, надраскани с нечетлив почерк бележки са изпълнени дебелите, посипани с дребни метални стърготини, тетрадки. Кому е искал да даде урок, кого е искал да довърши? Невъзможно е да се разгадае тайната, понеже Йеремия никъде не споменава името на колкото загадъчната, толкова и могъща противничка. Предполагам, че в някой внезапен проблясък, каквито често спохождат великите духове, е решил да извърши на най-високото възможно стъпало онова, към което по-рано е пристъпвал доста по-скромно. Преди е поставял някои устройства в принудително положение и ги е наказвал, за да постигне своето. Сега гордият старец чрез принудителното си изгнаничество се изолирал от глутницата недостойни критикари и така през вратата на мазето влязъл в историята, тъй като — това е моя хипотеза — се е бил захванал с възможно най-могъщата противничка: през шестнайсетгодишната каторга нито за миг не го е напускало съзнанието, че щурмува

същността на битието, че — с една дума — без колебания, без съмнения, без жал, без отдиш бие материята!

Но каква е била неговата цел? О, тя няма нищо общо с постъпката на онзи древен монарх, който заповядал да нашибат морето, защото погълнало корабите му. В този сизифов труд, изпълнен с героизъм, аз съзирам висша идея, идея повече от изумителна. Бъдещите поколения ще разберат: Йеремиа е биел в името на човечеството. Той е искал да доведе материята до крайност, да я измъчи, да изстиска от нея ултимативната същност и така да я победи. Какво е щяло да настъпи после? Пълна анархия на поражението, физично безправие? А може би са щели да възникнат нови закони? Това никой не знае. Ще го научат някога онези, които тръгнат по стъпките на Йеремиа.

С огромно удоволствие бих приключил тук разказа за неговата съдба, но как да не добавя, че ужасните клеветници дълго време после не мирясвали, че той се криел в мазето от жена си и от кредиторите! Ето как се отплаща светът на изключителните личности за тяхното величие!

Следващият, за когото разказват хрониките, е Игор Себастиан Тихи, син на Йеремиа — аскет и кибермистик. С него свършва земният клон на нашия род, отгук нататък всички потомци на Аноним поемат из Галактиката. По природа Игор Себастиан бил съзерцател и само затова, а не като бавноразвиващ се, както твърдят някои, проговорил чак на единайсет години. Като всеки голям мислител реформатор и той обхванал човека с нов, критичен поглед; така дошъл до убеждението, че извор на злото у нас са животинските остатъци, пагубни и за индивида, и за обществото. В това, че той противопоставил мрака на инстинктите на яснотата на духа, все още нямало нищо ново, обаче Игор Себастиан направил крачка напред в сравнение със своите предшественици. „Човекът — рекъл си той — трябва да внесе дух там, където досега е господствувало само тялото!“ Изключително талантлив стерохимик, след дългогодишни търсения той създал в ретортата вещество, което превърнало мечтата му в действителност. Имам предвид гнусотика, пентазолидиновата производна на двуалилоортопентаноперхидрофенантрена. В микроскопични дози гнусотникът е безвреден, но въздейства така върху акта на оплождането, че той за разлика отпреди става извънредно неприятен.

Благодарение на щипка бял пращец човек започва да гледа на живота с поглед, непомътнен от похот, и забелязва в него истинската йерархия на нещата, защото не е заслепен от животинско влечение. Така печели много време и освободен от робството на пола, наложено от еволюцията, отхвърля оковите на сексуалното отчуждение и най-сетне става наистина свободен. Нали продължаването на рода би трябвало да бъде резултат от съзнателно решение, от чувство за отговорност към човечеството, а не случайно, автоматично следствие от задоволяването на низки инстинкти. Първоначално Игор Себастиан смятал да направи съвкуплението неутрално, но съобразил, че това няма да бъде достатъчно, защото човек прави прекалено много неща не за удоволствие дори, а просто от скука или по навик. Сега половият акт трябвало да се превърне в жертва пред олтара на обществения интерес, в доброволно прието страдание, а всеки оплождащ за проявена храброст да се причислява към героите, пожертвували се за другите. Като истински учен Игор Себастиан изпробвал гнусотина на себе си, а за да докаже, че и след приемане на големи дози от препаратата репродуктивната способност на мъжа се запазва, неуморно с огромна самоотверженост произвел тринайсет деца. Някои разправяли, че жена му бягала от къщи — в това твърдение имало капка истина, — но нека не забравяме, че причина за съпружеските недоразумения и тук, както и в случая с Йеремиа, били съседите, които подсторвали гламавата му жена против него и обвинявали Игор Себастиан, че малтретира жена си, като не искали да чуят обясненията му, че в никакъв случай не я измъчва той, а всеизвестният акт, превърнал се сега в източник на страдания, изпълва дома му с крясъци и стонове. Но тъпоглавците повтаряли папагалски, че бащата биел електронните мозъци, а синът — жена си. Това обаче бил само прологът към трагедията. Като не намерил съмишленици, вдъхновен от идеята да очисти вовеки веков човека от похотта, той сипал гнусотин във всички кладенци на градчето, а разярената тълпа го пребила и в позорна саморазправа му отнела живота. Игор съзнавал на каква опасност се излага. Разбирал, че победата на духа над тялото няма да дойде даром, за което свидетелствуват многобройните пасажи в неговия труд, издаден посмъртно от семейството. Той пише, че зад всяка велика идея трябва да стои сила, което се доказва от многото исторически примери, потвърждаващи, че полицията по-добре от всякакви аргументи и

разяснения защитава идеята. За съжаление Игор Себастиан не разполагал със собствена полиция и именно затова свършил толкова печално.

Намерили се, разбира се, клеветници, според които бащата бил садист, а синът — мазохист. В тези хули няма и думичка истина. Макар да навлизам в деликатна област, трябва да го направя, за да спася доброто име на нашето семейство. Игор не е бил мазохист, въпреки своята самоотверженост той често е прибегвал до помощта на двама яки братовчеди, които го задържали, особено след приемане на големи дози гнусотин, в брачното легло, откъдето побягвал като ужилен, щом приключи всичко.

Синовеите на Игор не продължили бащиното дело. По-големият се занимавал известно време със синтез на ектоплазма, добре познатото на спиритистите вещество, което медиумите отделят в състояние на транс, ала не постигнал успех, понеже — както твърдял — изходният продукт, маргаринът, не бил достатъчно чист. По-малкият бил позорът на семейството. Купили му билет за звездата Мира Коети, която угаснала наскоро след неговото пристигане. За съдбата на дъщерите на Игор нищо не ми е известно.

След 150-годишно прекъсване един от първите космонавти — или както тогава им казвали, космонари — бил прачичо ми Пафнуци. Като собственик на звезден ферибот той превозил с корабчето си през един от неголемите галактични проливи безброй пътници. Водел сред звездите тих и спокоен живот, за разлика от брат си Еузебий, който станал корсар, и то в доста напреднала възраст. Веселяк по рождение. Еузебий притежавал изключително чувство за хумор, а целият екипаж го наричал „а practical-joker“^[2]. Та той мажел звездите с обуцарско лепило и разхвърлял из Млечния път фенерчета, за да обърка капитаните, а отклонилите се от курса ракети нападал и ограбвал. После уж връщал всичко на ограбените, казвал им да си вървят по пътя, настигал ги със своята черна ракета, на абордаж отново ги обирал — понякога по шест и дори по десет пъти подред. Пътниците просто не приличали на себе си от синините.

Но Еузебий не бил жесток човек. Просто скучаел ужасно да чака с години някоя жертва по космическите кръстопътища и паднел ли му някой, направо нямал сили да се раздели с него веднага след обира. Всички знаят колко неодоходно е междупланетното пиратство, най-

убедително доказателство за което е това, че то почти не съществува. Еузебий Тихи не се ръководел от низки материални подбуди, напротив — вдъхновявали го старите идеали, той копнеел да възроди тачената на Земята традиция на морското пиратство и гледал на тази задача като на свое предопределение. Приписвали му какви ли не скверни наклонности, а някои дори го наричали танатофил заради безбройните останки на космонари около кораба му. Няма нищо по-несправедливо от подобни долнопробни обвинения. Просто в безвъздушното пространство издъхналият преждевременно човек не може да бъде погребан и остава само да го избутат през люка на ракетата, като това, че не я напуска, а остава да кръжи около осиротелия кораб, следва от законите на Нютоновата механика, а не от нечия извратеност. Годишите минавали и действително броят на телата около кораба на моя роднина нараснал. При маневриране той се движел сякаш в ореол на смъртта, почти като слязъл от гравюрите на Дюрер, обаче, повтарям, всичко това ставало не по негово желание, а съгласно природните закони.

Аристарх Феликс Тихи — племенник на Еузебий и мой братовчед — събрал най-ценните дарования, проявили се преди него в нашия род поотделно. Той е и единственият, който дочакал признание и натрупал значително състояние благодарение на гастрономичното инженерство, наричано още гастронавтика, чиято област блестящо развил. Корените на тази техническа дисциплина трябва да се търсят още в края на ХХ век, когато тя била известна в суров, примитивен вид като „ракетно канибалство“. За да се икономисат материали и място, вътрешните стени на ракетите се изработвали от пресовани хранителни концентрати — зърнени храни, тапиока, бобови растения и пр. После тази конструкторска дейност разширила обхвата си и върху мебелите в ракетите. Моят братовчед оценил кратко и ясно качествата на тогавашното производство с думите, че на вкусния стол няма да седнеш, а удобният затруднява храносмилането. Аристарх Феликс пристъпил към проблема по съвсем оригинален начин. И нищо чудно, че Обединената алдебаранска корабостроителница нарекла на негово име първата си тристепенна ракета (Ордъовър, Ястие, Десерт). Днес никой не се учудва на разпределителните табла на съестна основа, така наречените електрокексове, на слоестите кондензатори, макаронената изолация, меденкоидите, тоест бобини от бадеми с мед, добри проводници на електрическия ток, както и на прозорците от бронирана

захар, въпреки че не всеки обича да носи костюми от омлет и да има възглавница от ореховки или юрган от козунак (заради трохите в леглото). Всички те са дело на моя братовчед. Той изобрети буксирните въжета-колбасници, щруделните чаршафи, юрганите от суфле, а също и грисовоюфченото задвижване и пръв приложи швейцарското сирене в хладилниците. Като замени азотната киселина с лимонена, превърна горивото (при това — безалкохолното) във вкусна освежаваща напитка. Много надеждни са и неговите пожарогасители с плодов кисел, които гасят еднакво добре и пожарите, и жаждата. Не мина и без епигони на Аристарх, обаче никой не можеше да се мери с него. Някой си Глобкинс се опита да наложи на пазара като осветително тяло тортата на Захер с фитил — пълно фиаско, тортата хем едва-едва светеше, хем се вмирисваше на дим. Неговите изтривалки от ризото също не намериха купувачи, да не говорим за изолационните му плочи от халва, които се пръскаха на парчета при първия сблъсък с метеор. За сетен път бе доказано, че самото хрумване не е достатъчно, необходимо е още всяко конкретно решение да бъде творческо — като гениалното по своята простота предложение на моя братовчед да се запълват със супа „нищо“ всички празни места на ракетната конструкция, благодарение на което и пространство се печели, и човек може да се наяде. Според мен този представител на рода Тихи напълно е заслужил да бъде наречен „благодетел на космонавтиката“. Не толкова отдавна нейните първооткриватели ни убеждаваха, и то по времето, когато ни се повдигаше при вида на шницелите от водорасли и супите от мъхове и лишеи, че такава ще бъде прехраната на човечеството по пътя му към звездите. Сърдечно благодарим! Слава богу, аз самият доживях по-добри времена, а то в дните на моята младост колко екипажи издъхнаха от глад, носени от мрачните космически течения — с единственото право да изберат или системата на жребия, или демократичните избори с обикновено мнозинство на гласовете. Всеки, който помни тягостната атмосфера на събранията, когато се обсъждаха тези неприятни въпроси, ще се съгласи с мен. Навремето се вдигна много шум около проекта на Драплюс да се разпръснат равномерно из цялата Слънчева система грис, булгур и какао. Но той не се прие, първо, защото щеше да струва много скъпо, и второ, защото иззад облаците от какао нямаше да се виждат навигационните звезди.

И така, когато крачка по крачка се приближавам по клоните на генеалогичното дърво към съвременността, към собственото си идване на бял свят, моята задача на хронист на рода става все по-трудна. Не само защото някогашните ми прадеди са водили заседнал живот и ми е по-лесно да обрисувам техните портрети в сравнение с портретите на звездните им потомци, но и защото в безвъздушното пространство се проявява необяснимо засега влияние на физическите закони върху семейния живот. Безпомощен съм пред документите, дори не съм в състояния да ги сортирам както трябва. Решавам просто да ги представя по реда, в който са се запазили до днес. Ето опърлените при високата скорост страници на бордовия дневник, воден от Всехшвит Тихи, капитан звездно плаване.

Запис 116 303. От колко години вече нямаме гравитация! Пясъчните часовници не работят, часовниците с махало спряха, а в механичните пружините отказват. До някое време късахме страниците на календарите, както ни падне, но и този период отмина. Като последни ориентири ни останаха закуските, обедите и вечерите, ала, не дай си боже, някое стомашно разстройство и цялото отчитане на времето пропада. Трябва да прекъсна, някой влезе: или са близнаци, или е интерференция на светлината.

Запис 116 304. На левия борд неозначена на картата планета. Малко по-късно, по време на следобедната закуска, един метеор, за късмет малък, проби три от камерите — барокамерата, арестантската и изтрезвителната. Наредих да се зациментира. На вечерята липсваше братовчедът Патрици. Разговор с чичо Арабей за съотношението на неопределеност. Какво всъщност знаем със сигурност? Че потеглихме като млади хора, че нарекохме кораба си „Космокиста“, че дядо и баба взели на борда още дванайсет други съпружески двойки, които днес са обединени чрез кръвни връзки в едно семейство. Безпокоя се за Патрици, а и котката изчезна някъде.

Забелязах, че нулевата гравитация влияе положително върху дюстабанлиите.

Запис 116 305. Първородният син на чичо Оброжи има толкова остро око и още е толкова малък, че вижда неутроните. Никакъв резултат от търсенето на Патрици. Увеличаваме скоростта. При маневрата пресякохме с кърмата една от изохроните. След вечеря дойде Амфотерик, тъстът на Оброжи, и сподели, че се е превърнал в собствения си баща, защото времето се оплело в примка. Помоли ме да запазя това в тайна. Посъветвах се с братовчедите физици. Безпомощни са. Какво ли още ни чака!

Запис 116 306. Забелязах, че на някои чичовци и лели им хлътва челото и брадата. Ефект от жироскопичната рецесия, скъсяване на Лоренц-Фитцджералд или последица от изпадалите зъби и честите удари с чело по масата? Носим се по ръба на голяма мъглявина; леля Барабела предсказа по-нататъшната ни траектория по домашен метод, на кафе. Проверих изчисленията и с електрокалкулатора — получи се твърде сходен резултат!

Запис 116 307. Кратък престой на Планетата на друмниците. Четирима души не се завърнаха на борда. При старта запушена лява инсталация. Заповядах да се продуха. Горкият Патрици! В графа „причина за смъртта“ написах „разсеяност“ — защото какво друго може да бъде?

Запис 116 308. Чичо Тимотей сънувал, че ни нападат разбойници. За щастие се разминало без жертви и материални загуби. На кораба става тясно. Днес три раждания и четири пренасяния в ново жилище поради ремонт. Детето на Оброжи има очи като звезди. За да регулирам метража, издадох заповед всички лели да влязат в хладилниците-хибернатори. Убедих ги чак с аргумента,

че в състояние на обратима смърт няма да остаряват. Сега е много тихо и приятно.

Запис 116 309. Приближаваме се до скоростта на светлината. Появиха се нов тип елементарни частици — скварки. Не особено големи, малко опушени. С главата ми става нещо странно. Помня, че баща ми се казваше Барнаба, но освен него имах още един, на име Балатон. Май че това беше езеро в Унгария. Трябва да проверя в енциклопедията. Пред очите ми лелите се дифрагират квантово, но не оставят плетивото си. На трета палуба вони. Детето на Оброжи не пълзи, а лети, използвайки ту предния, ту задния ауспук. Какво чудо е биологичната адаптация на организма!

Запис 116 310. Бях в лабораторията на братовчеда Езайа. Там кипи работа. Братовчедът сподели с мен, че повисша фаза на гастронавтиката ще бъдат не само съестни, но и живи мебели. Те няма да се развалят и няма да има нужда да се държат понякога в хладилниците. Но кому ще даде сърце да вдигне ръка на жив стол? Такива мебели все още не са произведени, обаче братовчедът обеща не след дълго да ни почерпи с пача от столски крачета. Върнах се в командната кабина и дълго размишлявах върху неговите думи. Той говореше за живите ракети на бъдещето. Дали човек ще може да има дете от такава ракета? Ама че мисли ми идват в главата.

Запис 116 311. Дядо Арабей ми се оплака, че, с левия си крак стига до Полярната звезда, а с десния — до Полярния кръг. Изобщо май нещо крои, защото ходи само на четири крака. Да не го изпускам от очи. Изчезна Балтазар, братът на Езайа. Нима квантова дисперсия? Докато го търсех, установих, че атомната камера е потънала в прах. Не е метена поне от една година! Уволних Бартоломей от длъжността подкамерхер и назначих на негово място шурея му Тит. Вечерта в салона, по време на

концерта на леля Мелания, дядо внезапно избухна. Наредих да го зациментират. Направих го чисто рефлекторно. Не отмених заповедта си, за да не давам повод за съмнение в моя капитански авторитет. Дядо много ни липсва. Какво всъщност стана — гняв или аниhilация? Той винаги си е бил избухлив. Докато стоях на вахта, ми се дояде месенце, та хапнах малко замразено телешко от хладилника. Вчера се оказа, че е изчезнало листчето, на което беше записана целта на нашето пътешествие. Жалко, летим вече 36 години. Пък телешкото, чудно нещо, беше пълно със сачми — откога по телетата се стреля с двуцевки? Успоредно с нас лети метеор, а на него седи някой. Бартоломей го забеляза пръв. Засега се преструвам, че не го виждам.

Запис 116 312. Братовчедът Бруно твърди, че онова не е било хладилник, а хибернатор, защото той на шега разместил надписите, и че онова не са били сачми, а броеница. Хвъркнах до тавана; в пространството без гравитация няма как да направиш сцена, не можеш нито да тропнеш с крак, нито да тупнеш с юмрук по масата. Съжалявам, че тръгнах към звездите. Изпратих Бруно на кърмата, на най-неприятната работа, нека оправя объркана прежда.

Запис 116 313. Космосът ни поглъща. Вчера грабна част от кърмата заедно с тоалетните. Там тъкмо беше чичо Палександър. Безпомощно гледах как се разтапя в мрака, а разгъващите се ленти тоалетна хартия трептяха тъжно в безвъздушното пространство. Истинска група на Лакоон сред звездите. Какво нещастие! Онзи на метеора не е от роднините; съвсем непознат човек. Лети, обкراчил метеора. Кара ме да се замисля. До мен стигат слухове, че доста хора скришом са слезли от ракетата... Действително напоследък е някак пусто. Да не би да е истина?

Запис 116 314. Братовчедът Роланд, който води нашите счетоводни книги, има проблеми. Вчера в мое присъствие се потеше над изчисленията на докараните годеницотони с айнщайновска поправка за изгубената невинност. Както си пишеше, вдигна глава, погледна ме и рече: „Човек — как звучи това!“ Тази мисъл ме озадачи. Чичо Оброжи завърши своята Теология на роботите и сега създава нова система, в която ще има специални пости, така наречените глодини (става дума за времето). Дядо Арабей никак не ми харесва. Измисля каламбури. „Каламбурът — каза ми той — означава, че аз замърсявам гората, а децата от мъжки пол са синкопи.“ Малкият Пижо, онзи, дете лети реактивно и казва „ф“ вместо „п“ (фланета вместо планета и съответно планелени гащи), както се разбра, е хвърлил котката в резервоара със сода, който поглъща въглеродния двуокис. Горкото котенце се разложило на натриев дукотан.

Запис 116 315. Днес намерих пред вратата си бебе от мъжки пол с прикачена към пелените бележка: „Твое е“. Нищо не зная, дали не е стечение на обстоятелствата? Постлах му със стари вестници в едно чекмедже.

Запис 116 316. В Космоса изчезват сума ти чорапи и носни кърпи, а освен това времето напълно се разпада. На закуска забелязах, че двамата дядовци са къде-къде помлади от мен. Имахме и случаи на чичолиза. Наредих на братовчеда да направи баланс — отворихме хибернаторите, размразихме всички. Доста лели са с хрема, носовете им са подути, а ушите — почервенели, някои имаха конвулсии. Безсилен съм. Чудна работа — сред възкресените има едно теле. Затова пък леля Матилда я няма; дали Бруно наистина не се е шегувал, а всъщност — наистина ли се е шегувал?

Запис 116 317. Пред атомната камера има килерче. Както си седях там, изведнъж: ми хрумна забавната мисъл,

че може би ние изобщо не сме стартирали и си клечим на Земята! Не, не е възможно — нали няма гравитация. Мисълта за нейната липса действа успокояващо. За всеки случай проверих какво държа в ръката си. Беше чук. Да не би да се казвам всъщност Йеремия? Удрых, удрых по някаква релса и се почувствувах странно. Но трябва да свикна. Принципът на Паули, според който отделната личност може да притежава само една индивидуалност, отдавна не е в сила. Да вземем например родителската щафета, за нас в Космоса е нещо обикновено няколко жени да раждат поред едно и също дете — същото е и с бащите — вследствие огромната скорост. Доскоро толкова мъничък, днес Пижо посегна в трапезарията към мармалада едновременно с мен и така си ударихме челата, че полетях чак до тавана! Не знам по какъв начин е обвързано, усукано и дори преплетено това време, но как лети само!

Запис 116 318. Днес Арабей ми каза, че тайно се надява звездите и ракетите да имат само една страна, онази, която е обърната към нас, докато от другата им страна има само прашасали стелажи и въжета. Той затова и полетял към звездите! Сподели с мен също, че някои жени трупат нещо в гардеробите, според него не само бельо, но и яйца. Това би свидетелствувало за стремителен регрес в еволюционен смисъл. Сигурно на Арабей му е неудобно да вири глава към мен, застанал на четири крака. Безпокои ме неговият по-малък брат. Осма година стои в моето антре с протегнати напред показалци. Дали не е начало на кататония? Най-напред машинално, а после по навик взех да си закачам на тях палтото и шапката. Поне може да се каже, че от него има някаква полза.

Запис 116 319. Става все по-безлюдно. Дифракция, сублимация или просто всички преминават към инфрачервената област в резултат на Доплеровия ефект? Днес виках с пълно гърло по цялата средна палуба, но не

се появи никой с изключение на леля Клотилда с иглите си и недовършената плетка. Отидох в лабораторията; братовчедите Митрофан и Аларик топяха сланина и изливаха мазнината в съд с вода, за да изследват траекторията на скравките. Аларик ми каза, че при нашето положение гадаенето е по-сигурно от Уилсъновата камера. Само че защо той изяде всичко, след като направи изчисленията? Не разбрах, а и не посмях да питам. Изчезна прачичо Емерик.

Запис 116 320. Прачичо Емерик се намери. На всеки две минути изгрыва на левия борд с точност, достойна за по-сериозна цел; в горното прозорче се вижда как достига зенита, след което залязва на десния борд. Никак не се е променил дори на орбитата на вечния си отдиш. Обаче кой и кога го е изблъскал навън? Ужасно подозрение.

Запис 116 321. Чичото е толкова точен, че по неговите изгреви и залези можеш да регулираш хронометър. И което е най-чудно, започна да бие на всеки кръгъл час. Не ми го побира умът.

Запис 116 322. Той просто спира крака в палубата в най-ниската точка на орбитата си и върхът на подметките или токовете му подскачат по нитовете на обшивката. Днес след закуска изби тринайсет — случайност или пророчество? Непознатият на метеора се поотдалечи. Все така лети край нас. Днес седнах да пиша на бюрото, а столът ми казва: „Колко странен е този свят!“ Рекох си, че Езайа най-сетне е успял, но това беше само дядо Арабей. Поясни ми, че е инвариант, тоест такъв, на който му е все едно, така че бих могъл и да не ставам. Цял час крещях на рампата и на горната палуба. Нито жива душа. Във въздуха се носеха няколко кълбета прежда, игли за плетене и две-три тестета карти за пасианс.

Запис 116 323. Съществува специален метод за запазване на умствено равновесие — измислят се разни фиктивни личности. Дали и аз самият от дълго време не правя същото? Но откога? Седя на мълчащия като пън Арабей, в чекмеджето скимти бебето, което нарекох Ийон; храня го с шише и се чудя откъде ще му намеря жена; работата не е толкова бърза, обаче при тези условия човек никога не знае. Седя така и летя?

Това са последните записани в дневника думи на моя баща — следващите страници липсват. И аз също седя в ракетата и чета как някой друг, тоест той, е седял в ракетата и е летял. Кой всъщност седи и лети? Може ли мен самият да ме няма? Но корабният дневник не би могъл сам да се чете. Значи съществувам, щом го чета, но дали всичко това не ми е внушено? Измислено? Що за мисли ме спохождат... Да предположим, че той не е седял и не е летял. Но нали аз продължавам да летя, седнал, тоест обратното — седя, летейки. В това съм съвсем сигурен. Нима? Най-сигурното е, че чета как някой седи и лети. А що се отнася до моето седене и летене, как бих могъл да бъда сигурен? Стаичката е обзаведена доста бедно, прилича по-скоро на копторче. Май е на средната палуба, обаче на тавана у дома имаше досущ същото. Достатъчно е да прекрача прага и да се убедя дали не е самоизмама. А ако е самоизмама и видя продължението на тази самоизмама? Няма ли никакъв критерий? Не е възможно! Защото, ако аз не летя и не седя, а само чета как той е седял и летял, като в действителност той също не е летял, това би означавало, че в моята самоизмама аз опознавам неговата самоизмама, тоест на мен ми се струва, че на него му се струва. Или на мен ми се струва онова, което му се струва на него? Самоизмама в самоизмамата? Да допуснем. Но той пишеше и за някакъв човек, който летял, обкращил метеор. Така работата май става още по-лоша. На мен ми се струва, че на него му се е струвало онова, което онзи прави разкращен, а ако и на онзи това само му се е струвало, наистина вече нищо не се знае! Главата ме заболя и пак, както вчера, както онзи ден, си налагам да мисля за епископи и посинели носове, за теменужени очи и синия Дунав, за

виолетово телешко месо. Защо? Зная, че когато в полунощ увеличи скоростта, ще започна да си мисля за пържени яйца, не, по-точно, за пържени яйца на очи с големи жълтъци, за моркови, мед и петите на леля Марина — така, както ми се случва винаги посред нощ... Да! Разбирам! Имаме ефект на преместване на мислите веднъж към ултравиолетовата област, а после — през жълтото — към инфрачервената област, следователно психически Доплеров ефект! Много важно! Това е доказателство, че летя! Доказателство от движението, *demonstratio ex potu*, както казват схоластиците! Значи аз наистина летя... Да. Но нали всеки може да си мисли за яйца, пети и епископи. Не, това не е прецизно доказателство, а само предположение. Тогава какво ми остава? Солипсизъм? Съществувам единствено аз, само аз и никъде не летя... Но това би означавало, че не са съществували и Аноним Тихи, и Йеремия, нито Игор, нито Естебан, нито Вшехшвит, че не е имало и Барнаба, и Еузебий, и „Космокиста“, че аз никога не съм лежал в чекмеджето на бащиното си бюро, че той никога не е летял, седнал в дядо Арабей — не, това е невъзможно! Да не би да съм изсмукал от пръстите си толкова хора в семейните хроники? Нали *ex nihilo nihil fit*^[3]! Следователно семейството наистина е съществувало, именно то ми дава сили да си възвърна вярата в света и в този мой полет с неведом край! Предци мои, всичко е спасено благодарение на вас! Не след дълго вече ще сложа тези страници в празна бутилка от кислород и ще я хвърля в бездната зад борда, за да се понесе из черната необятност, защото *navigare necesse est*, а аз от години летя и летя?

Януари 1966

---

[1] Трябва да се плава (лат.). Б.пр. ↑

[2] Веселяк (англ.). Б. пр. ↑

[3] От нищо нищо не произлиза (лат.). Б. пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.